

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ШКОЛАХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкриваються актуальні питання туристично-краєзнавчої діяльності у системі виховної роботи школи та позашкільних закладів Івано-Франківської області.

Ключові слова: туристично-краєзнавча діяльність, виховна робота.

The article highlights are the aktual questions of the tourism and country studing activities in the system of the educational work of school and establishments out of school of the Ivano-Frankivsk region.

Key words: tourism-country studing, work education.

Постановка проблеми. Сьогодні у виховному процесі загальноосвітньої школи й позашкільних закладів є чималий арсенал форм і методів роботи, спрямованих на формування національно-патріотичного виховання учнівської молоді.

Серед різноманітних форм виховної діяльності педагогічного колективу школи, позашкільних закладів, які сприяють формуванню загальнолюдських цінностей у підростаючого покоління, особливе місце належить туристично-краєзнавчій роботі.

Туристично-краєзнавча діяльність передбачає не лише фізичний розвиток дитини, але й пізнання рідного краю, вивчення його історії, звичаїв і обрядів, народних ремесел і традицій.

Мета туристично-краєзнавчої діяльності реалізується у програмі Всеукраїнських експедицій “Краса і біль України”, “Сто чудес України”, які проходять у рамках руху учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу “Моя земля – земля моїх батьків”.

Реалізація завдань руху учнівської молоді покладена в першу чергу на педагогічні колективи шкіл і позашкільних закладів. Саме вони повинні вести цю роботу, використовуючи при цьому весь виховний потенціал, що закладений у туристично-краєзнавчій діяльності школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях, проведених вітчизняними й зарубіжними науковцями (А.А.Остапець 1985; М.Ю.Костиця, В.В.Обозний, 1995; Є.Рут, 2004, 2005 та ін.), одностайно оцінюється важлива роль педагогічного колективу шкіл та позашкільних закладів у виховному процесі засобами туристично-краєзнавчої роботи [3; 4; 5].

Мета роботи. Вивчити стан туристично-краєзнавчої діяльності у системі виховної роботи шкіл та позашкільних закладів Івано-Франківської області.

Організація та методи дослідження. Дослідження базувалося на аналізі досвіду роботи туристично-краєзнавчих гуртків шкіл (Гвіздецької і Виготської СЗОШ) та позашкільних закладів (Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді, Коломийської станції юних туристів) Івано-Франківської області.

Результати дослідження та їх обговорення. Під час роботи над даною проблемою ми поставили перед собою завдання більш детально вивчити реальний стан справ у масовій практиці роботи шкіл і позашкільних закладів щодо використання туризму і краєзнавства в освітньо-виховній діяльності.

Виявлено, що у школах і позашкільних закладах області проводиться значна робота з розвитку туризму і краєзнавства та їх використання з метою національно-патріотичного виховання й формування національної самосвідомості учнівської молоді, фізичного гарту дітей і підлітків та пізнання ними рідного краю.

Робота бюджетних гуртків та об'єднань

Назва гуртків	Всього по області		В облдержцентрі туризму		В інших закладах освіти	
	К-сть гуртків	Охопл. учнів	К-сть гуртків	Охопл. учнів	К-сть гуртків	Охопл. учнів
Юні туристи	59	1254	11	286	48	968
Юні туристи-лижники	1	15	1	15	-	-
Спортивне орієнтування	18	324	4	72	14	252
Пішохідний туризм	62	1302	34	748	28	554
Юні гірські туристи	2	29	2	29	-	—
Юні велотуристи	1	14	1	14	-	-
Літературне краєзнавство	14	308	2	44	12	264
Історики-краєзнавці	60	1228	22	506	38	722
Юні екологи	35	660	4	71	31	589
Юні геологи	13	227	5	91	8	136
Географи-краєзнавці	28	533	10	191	18	342
Народознавчі гуртки	50	1039	12	241	38	798
Юні туристи-водники	1	12	1	12	-	—
Активісти шкільного музею	7	133	3	54	4	79
Провідники-краєзнавці	4	74	4	74	—	—
Основи християнської моралі	3	61	3	61	-	—
Школа туризму	5	95	5	95	-	—
Школа екскурсіводів	4	74	4	74	-	—

Поштовх до поживлення туристично-краєзнавчої роботи серед учнівської молоді дали прийняті в останні роки законодавчі, урядові та відомчі правові й нормативні документи, які регламентують дану сферу діяльності [1; 2].

Форми й методи пошуково-дослідницької роботи у шкільному туризмі області настільки багатогранні, що дозволяють задовольнити інтереси школярів і активізувати їх пізнавальну діяльність. До таких форм і методів належать: вивчення рідного краю за допомогою спостереження, робота в гуртках істориків-краєзнавців, геологів, географів-краєзнавців і, звичайно, зі спортивно-оздоровчого туризму.

Це вимагає від організаторів, керівників походів, туристського активу глибокого знання рідного краю, теорії і методики туристично-краєзнавчої роботи.

З цією метою нами було проведено опитування школярів і педагогів, керівників туристично-краєзнавчих гуртків, вивчено документацію Івано-Франківського державного обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді (звіти, плани роботи тощо).

Саме тому у шкільному туризмі утвердилась практика об'єднання учнів за інтересами в краєзнавчі гуртки: істориків, геологів, географів тощо (табл. 1).

В області стало традиційним проведення міських, районних, обласних зльотів туристів-краєзнавців, юних геологів, турнірів пам'яті ветеранів туризму та масових сходжень на найвищі вершини Українських Карпат, заочних конкурсів на кращий звіт про туристичну мандрівку.

Особливої уваги заслуговує робота центру туризму і краєзнавства учнівської молоді, який на Ворохтянській турбазі "Говерла" влітку організовує обласний оздоровчо-краєзнавчий табір активістів пошукових експедицій, шкільних музеїв, кімнат, юних техніків, екологів – переможців обласних змагань-зльотів. Тут школярі мають можливість активізувати свою рухову активність, глибше пізнати свій рідний край, що, у свою чергу, стимулює їх до подальшого заняття туризмом.

Туристично-краєзнавча робота посідає ключове місце в національно-патріотичному вихованні молодого покоління, а участь у Всеукраїнському русі учнівської молоді за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу, Всеукраїнських екскурсій "Краса і біль України", "Сто чудес України", обласній – "Люби і знай свій рідний край" сприяє вихованню в учнів національної самосвідомості.

Понад 50 тисяч школярів та студентів області беруть активну участь у виконанні етнологічних, природничих та екологічних завдань під час різноманітних експедицій (табл. 2).

Таблиця 2

Участь у туристичних і краєзнавчих експедиціях

№ з/п	Назва експедиції	Кількість загонів	Кількість учасників
1	Рух учнівської молоді "Моя земля – земля моїх батьків"	5825	57512
2	Всеукраїнська експедиція "Краса і біль України"	2250	23278
3	Акція "Пам'ять"	50	492
4	Обласна експедиція "Люби і знай свій рідний край"	3490	33110
5	"Сто чудес України"	60	862

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаємо в пошуку інноваційних форм і методів організації діяльності гуртків туристично-краєзнавчого спрямування.

Висновок

Установлено, що туристично-краєзнавча діяльність у школах, позашкільних закладах є однією з найпопулярніших в учнівському середовищі. Це підтверджується значною кількістю гуртків, які забезпечують національно-патріотичне виховання молодого покоління, участь у Всеукраїнському русі учнівської молоді за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу, Всеукраїнських екскурсій "Краса і біль України", "Сто чудес України", обласній – "Люби і знай свій рідний край", що сприяє формуванню в учнів національної самосвідомості.

1. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. – К.: “Вища школа”, 1995. – С.224.
2. Останец А.А. Педагогика туристско-краеведческой работы в школе. – М.: Педагогика, 1985. – 104 с.
3. Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні: Указ Президента України від 23. 01. 2001, № 35 // Урядовий кур’єр. – 2001. – 31 січня.
4. Про основні напрямки розвитку туризму в Україні до 2010 року: Указ Президента України від 10. 08. 1999, № 973/99 // Урядовий кур’єр. – 1999. – 29 вересня.
5. Рут Є.З. Організаційно-методичні основи туристично-краєзнавчої діяльності в школі та її вплив на організм школярів: Дисертація ... доктора наук із фізичного виховання і спорту: 24.00.02. – Харків, 2005. – 352 с.

УДК 371.72+796.332/.333

ББК 74. 267

Сергій Попель, Роман Ярий

УРОК ІЗ ФУТБОЛУ ЯК ЗДОРОВ’Я ФОРМУЮЧИЙ ФАКТОР У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подана характеристика впливу уроку футболу на показники неспецифічного імунітету й діяльність кардіореспіраторної системи, яка базується на даних дослідження дітей 6-річного віку контрольної і експериментальної груп.

Ключові слова: кардіореспіраторна система, неспецифічний імунітет, футбол.

Interaction the characteristic of influence of a lesson on football on parameters nonspecific of immunity and activity cardiorespiratory system at children of 6-years age is given, on the basis of the carried out testing the control and the experimental groups.

Key words: cardiorespiratory system, nonspecific of immunity, football.

Постановка проблеми. Незважаючи на значну кількість рекомендацій, які стосуються методів організації уроків фізичного виховання [6; 12], оздоровчий ефект і гігієнічне обґрунтування уроку з футболу в літературі висвітлено недостатньо [3; 5; 8; 11]. Відсутні також дані про оздоровчий вплив уроків із футболу на організм дітей молодшого шкільного віку.

Рівень соматичного здоров’я є одним із головних чинників, який забезпечує успіх у будь-якій діяльності, в тому числі й у навчанні [1; 2]. Однак його дефініцію у цьому плані необхідно дещо уточнити. На нашу думку, для оцінки рівня соматичного здоров’я, на сучасному етапі необхідно враховувати імунологічний стан організму, тому що важко уявити здоров’я, як таке, без належної резистентності організму до несприятливих факторів екзо- та ендогенного походження. У зв’язку з цим виникає потреба дослідити неспецифічні імунобіологічні властивості першої ланки загальної реактивності організму і використати їх для оцінки соматичного здоров’я. Актуальним також буде провести таке дослідження у дітей, які відвідують додатковий урок із футболу, бо в літературі це питання у такому аспекті не висвітлено.

Мета роботи – вивчити вплив уроків футболу на розвиток функціональних резервів кардіореспіраторної системи й неспецифічну резистентність організму дітей 6-річного віку.

Матеріал і методи дослідження. Для реалізації поставленої мети були обстежені 2 групи першокласників 6-річного віку. До складу контрольної групи (КГ) ввійшли першокласники (35 хлопчиків), які займалися по 2 уроки фізичної культури в тиждень із руховою щільністю 50% при середніх значеннях ЧСС 130–250 уд/хв. У тижневому циклі така форма навчання займала 70 хв.